

KS. JAN DYDUCH

Posługi liturgiczne świeckich w posoborowym prawodawstwie polskim

Szczególnym wyrazem dowartościowania świeckich w nauczaniu Vaticanum II jest podkreślenie ich udziału w potrójnej misji Chrystusa i Kościoła. Wezwanie świeckich do świętości jest równocześnie zwróceniem uwagi na ich uczestnictwo w misji kapłańsko-uświęcającej. Wiodącym sposobem wykonywania tej misji jest spełnianie różnorodnych posług liturgicznych, do których zostali świeccy dopuszczeni przez prawodawstwo posoborowe oparte o wskazania soboru.

Także prawodawstwo polskie, wprawdzie z pewną zwłoką, dopuściło świeckich do posług liturgicznych. Wśród nich na uwagę zasługują posługi lektora i akolity oraz nadzwyczajnego szafarza komunii świętej. Warto zatem prześledzić, co spowodowało tę zwłokę i jak aktualnie prawodawstwo polskie rozwiązuje sprawę wykonywania posług liturgicznych przez wiernych świeckich.

Rola świeckich w posłudze uświęcania

Sobór Watykański II naucza: „Ochrzczeni bowiem stanowią przez odrodzenie i namaszczenie Duchem Świętym dom duchowy i święte kapłaństwo, aby przez wszystkie uczynki właściwe chrześcijaninowi składać duchowe ofiary i głosić moc Tego, który wezwał ich z ciemności do przedziwnego swego światła”¹. Przywołane nauczanie soborowe akcentuje prawdę o wspólnym kapłaństwie wiernych. W kapłaństwie tym uczestniczą wszyscy ochrzczeni wezwani do składania duchowych

¹ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 10, [w:] tenże, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski, nowe tłumaczenie*, Poznań 2002.

ofiar, bowiem zawsze do istoty kapłaństwa należało ofiarnictwo, czyli złożenie ofiary. Tekst soborowy wyjaśnia, że chodzi tu o ofiary duchowe polegające na spełnianiu uczynków właściwych ochrzczoneму, to znaczy takich, do których zobowiązuje przyjęcie sakramentu chrztu. Celem składanych ofiar jest głoszenie chwały Jezusa Chrystusa. Tak postrzegane kapłaństwo wspólne wiernych niezwykle dowartościowuje świeckich.

Nauczanie soborowe precyzuje następnie rolę kapłaństwa wspólnego, nauczając o różnicy między kapłaństwem wspólnym a kapłaństwem hierarchicznym: „Kapłaństwo zaś wspólne wiernych i kapłaństwo służebne, czyli hierarchiczne, chociaż różnią się istotą, a nie tylko stopniem, są sobie jednak wzajemnie przyporządkowane, jedno i drugie bowiem we właściwy sobie sposób uczestniczy w jedynym kapłaństwie Chrystusa”². Trzeba zauważyć, że kapłaństwo służebne i kapłaństwo wspólne różnią się zasadniczo, a więc są to byty odrębne, bo chodzi nie o różnicę stopnia, natężenia, ale różnicę istotną. Niemniej jednak nie są to rzeczywistości przeciwstawne, ale zachodzi między nimi ściśle powiązanie i stosunek współzależności³.

Te relacje powiązań określa termin „przyporządkowane”. Wyjaśnia je nauczanie soborowe, podkreślając, iż kapłaństwo służebne polega na spełnianiu posługi opartej o władzę świętą (*unica sacra potestas*) upoważniającą kapłana obdarowanego darem kapłaństwa służebnego do kierowania ludem kapłańskim i sprawowania ofiary eucharystycznej w jego imieniu oraz składania jej Bogu *in persona Christi*. Poniekąd uzupełnieniem tego działania jest współdziałanie wiernych świeckich w ofiarowaniu Eucharystii na mocy wspólnego kapłaństwa⁴.

Zwornikiem i siłą sprawczą zarówno kapłaństwa służebnego, jak i kapłaństwa wspólnego jest jedyne i najwyższe kapłaństwo Chrystusa. Jezus Chrystus przez swoją ofiarę krzyżową stał się jedynym i najwyższym kapłanem Nowego Przymierza. Dzięki temu kapłaństwo staje się skuteczne i owocne. Zarówno kapłaństwo służebne, jak i wspólne

² Tamże, 10.

³ Por. E. Szafranski, *Kapłaństwo wspólne*, „Prawo Kanoniczne” 13 (1970) nr 1–2, s. 170–171.

⁴ Por. Sobór Watykański II, konst. *Lumen gentium*, 10.

uczestniczy w kapłaństwie Chrystusowym w różny sposób (*suo modo*) – ono jest źródłem ich mocy i skuteczności⁵.

Udział świeckich w kapłaństwie wspólnym pozwala im uczestniczyć w potrójnej misji Chrystusa i Kościoła: kapłańsko-uświęcającej, prorocko-nauczycielskiej i królewsko-pasterskiej. Idąc za wskazaniem *Vaticanum II*, naucza II Polski Synod Plenarny: „Posłannictwo Chrystusa, Kapłana, Proroka-Nauczyciela i Króla – trwa w Kościele. Wszyscy: cały Lud Boży, jesteśmy tego potrójnego posłannictwa uczestnikami”⁶. Tak więc cała wspólnota ludu Bożego uczestniczy w potrójnej misji Chrystusa, która ustawicznie aż do skończenia wieków trwa w Kościele. To uczestnictwo różni się od szczególnego uczestnictwa kapłanów naznaczonych sakramentem kapłaństwa, którzy biorą udział zarówno w kapłaństwie wspólnym, jak i w kapłaństwie służebnym przekazywanym przez sukcesję apostołską w sakramencie święceń. Inaczej udział ten jawi się u pozostałych wiernych, czyli świeckich. Określa go ich „świecki charakter”. Naucza dalej Synod Plenarny: „Udział w potrójnej misji w przypadku katolików świeckich realizuje się zgodnie z ich świeckim charakterem”⁷.

Warto przywołać nauczanie soborowe o tejże świeckości, która nie ma nic wspólnego z określeniem „świecki” narzucanym współcześnie przez laickie, ateistyczne środowiska. „Świecki charakter”, który jest specyficzną właściwością wiernych świeckich, określa *Vaticanum II* w sposób następujący: „Żyją oni w świecie, to znaczy pośród wszystkich razem i poszczególnych spraw i zadań świata, i w zwyczajnych warunkach życia rodzinnego i społecznego, z których utkana jest ich egzystencja. Tam powołuje ich Bóg, aby pełniąc właściwą sobie misję, kierowani duchem ewangelicznym, jako zaczyn, od wewnątrz niejako przyczyniali się do uświęcania świata, i tak przede wszystkim świadectwem życia, promieniując wiarą, nadzieją i miłością, ukazywali innym Chrystusa”⁸. Zatem „świecki charakter” wiernych wynika z ich powołania Bożego do kształtowania świata, jego urzędzeń i spraw według Ewangelii Jezusa

⁵ Por. J. Dyduch, *Instytucjonalne formy współdziałania hierarchii z laikatem w powszechnym ustawodawstwie posoborowym*, Warszawa 1980 (mps), s. 21–22.

⁶ *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 146.

⁷ Tamże, s. 146.

⁸ Sobór Watykański II, konst. *Lumen gentium*, 31.

Chrystusa. Ta działalność inspirowana zasadami Ewangelii, zdążająca do uświęcania świata, polega przede wszystkim na świadectwie życia.

Inspirowany wskazaniem *Vaticanum II* Polski Synod Plenarny naucza, że posługa uświęcająco-kapłańska wykonywana przez świeckich polega na odnowie świata i rzeczywistości doczesnych zmierzającej do oddania go Bogu-Stwórcy i Jezusowi Odkupicielowi przez uświęcenie w Duchu Świętym. Świeccy dokonują tego przez swoje uczynki, modlitwy, apostołskie inicjatywy, życie małżeńskie i rodzinne, codzienną pracę, odpoczynek, utracenia życia, cierpienia znoszone w cierpliwości. Wszystko to powinno stać się duchową ofiarą miłą Bogu przez Jezusa Chrystusa i włączone w eucharystyczną ofiarę⁹.

Uczestnicząc w misji uświęcającej, świeccy mogą spełniać liczne, właściwe im posługi liturgiczne. Nie można jednak ich udziału w tej misji ograniczyć jedynie do tych posług, chociaż są one ważnym przejawem zaangażowania świeckich w misję kapłańsko-uświęcającą. Tym bardziej, iż *Kodeks prawa kanonicznego*, inspirowany nauczaniem soborowym, otwiera im takie możliwości: „Mężczyźni świeccy, posiadający wiek i przymioty ustalone zarządzeniem Konferencji Episkopatu, mogą być na stałe przyjęci, przepisany obrzędem liturgicznym, do posługi lektora i akolity, udzielenie jednak tych posług nie daje im prawa do utrzymania czy wynagrodzenia ze strony Kościoła” (kan. 230 § 1). To postanowienie kodeksowe zostało zaczerpnięte z motu proprio *Ministeria quaedam*¹⁰. Stwierdza ono: „Święcenia, nazwane dotychczas niższymi, należy nazwać odtąd posługami” oraz „Posługi te mogą być powierzane wiernym świeckim, a więc nie są już więcej zarezerwowane kandydatom do sakramentu kapłaństwa”¹¹.

Posługa lektora i akolity

Konferencja Episkopatu Polski nie zajęła wyraźnego stanowiska odnośnie do przywołanej normy zawartej w motu proprio Pawła VI *Mi-*

⁹ Por. *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, dz. cyt., s. 146.

¹⁰ Paweł VI, Motu proprio *Ministeria quaedam*, 15 VIII 1972, „Acta Apostolicae Sedis” 64 (1970), s. 529-534.

¹¹ Tamże, s. 531.

nisteria quaedam. W swojej instrukcji z 23 I 1973¹² postanowiła ona, że w Polsce będą udzielane jedynie posługi lektoratu i akolitu jako stopnie na drodze do kapłaństwa podczas formacji w wyższych seminariach duchownych: „Studia teologiczne są również okresem, w którym kandydat stopniowo dochodzi do święceń kapłańskich poprzez posługę lektora i akolity, kandydaturę do diakonatu i kapłaństwa, a wreszcie przez udzielenie mu święceń diakonatu”¹³. Instrukcja nie zajmuje się tematem udzielania na stałe posług lektoratu i akolitu.

Kolejna instrukcja Episkopatu Polski na ten temat z 4 V 1982 zajmuje się głównie posługami lektoratu i akolitu jako stopniami przygotowującymi do kapłaństwa¹⁴. Wspomina o możliwości powierzenia posług lektoratu i akolitu wiernym świeckim niezamierzającym przystąpić do sakramentu kapłaństwa¹⁵. Wyraźnie o udzielaniu na stałe posług świeckim mówi II Polski Synod Plenarny. Postanawia on: „Mężczyźni świeccy, którzy ukończyli przynajmniej 25 lat, cieszą się dobrą opinią, posiadają odpowiednie przymioty i są przygotowani do swych zadań poprzez odpowiednią formację, mogą być przyjęci do posługi stałego akolity. Posługę lektora można udzielać w wieku wcześniejszym”¹⁶. To postanowienie synodu otworzyło niejako drzwi do powierzenia posług lektora i akolity na stałe w Kościele Polskim. Wprawdzie dyspozycja synodalna jest jeszcze ogólna i wydaje się nie określać w pełni wymogów, o których mówi *Kodeks prawa kanonicznego* w kan. 230 § 1. Dokładnie synod określił tylko wiek, brakowało jeszcze określenia przymiotów kandydujących do przyjęcia posług i programu formacyjnego, co zresztą nie należało do synodu, lecz do Konferencji Episkopatu. Niemniej jednak był to znaczący krok zmierzający do ustanowienia w Kościele polskim stałych posług lektora i akolity.

Zwieńczeniem tej ścieżki legislacyjnej była *Instrukcja Episkopatu Polski w sprawie udzielania posługi lektora i akolity świeckim mężczyznom*¹⁷. W in-

¹² Episkopat Polski, *Instrukcja w sprawie posług oraz święceń udzielanych w Seminarfach Duchownych*, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie” 55 (1973), s. 260–264.

¹³ Tamże, 4.

¹⁴ Episkopat Polski, *Zmodyfikowana instrukcja w sprawie posług udzielanych w seminarfach duchownych*, „Notificationes” 120 (1982), s. 211–215.

¹⁵ Por. tamże, 25.

¹⁶ II Polski Synod Plenarny (1991–1999), dz. cyt., s. 205.

¹⁷ Uchwalona 2 X 2007 na 341 Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski (mps).

strukcji tej stwierdzono, że posiada ona rolę wykonawczą w stosunku do postanowień II Synodu Plenarnego. Zawiera omówienie znaczenia posług lektora i akolity, podaje wymagania od kandydatów do ich przyjęcia, zadania oraz program formacji¹⁸.

Posługa lektora i akolity jawi się najwyraźniej w celebrowaniu Eucharystii. Jednak jedynym szafarzem ofiary eucharystycznej jest ważnie wyświęcony kapłan. W żadnej sytuacji wierny świecki, również naznaczony posługą lektora czy akolity, nie może zostać jej szafarzem ani przez nikogo nie może być do takiej funkcji delegowany. Tę tradycyjną zasadę powtarza *Kodeks prawa kanonicznego* w kan. 900¹⁹. Lektor jest powołany w szczególny sposób do dawania świadectwa wiary poprzez słowo, akolita powinien życiem zgodnym z tajemnicą ołtarza ukazywać żyjącego w Kościele Chrystusa²⁰. Eucharystia celebrowana w Kościele składa się z dwóch części, mianowicie z liturgii słowa i z liturgii eucharystycznej, które ściśle łączą się ze sobą, tak że tworzą jeden akt kultu. W tej nauce o Eucharystii ma podstawę praktyka wyróżnienia dwóch posług: lektora, który posługuje przy stole słowa, i akolity, który posługuje przy stole chleba²¹.

Funkcje lektora są następujące:

- a) czyta teksty Pisma Świętego podczas liturgii z wyjątkiem Ewangelii,
- b) podaje intencje modlitwy powszechnej i wykonuje psalm między czytaniem,
- c) kieruje śpiewem oraz uczestnictwem wiernych podczas funkcji liturgicznych,
- d) podaje potrzebne wyjaśnienia i zachęty,
- e) przygotowuje komentarze do czytania przez innych,
- f) przygotowuje wiernych do godnego przyjęcia sakramentów oraz do czytania Pisma Świętego podczas czynności liturgicznych.

Do zadań akolity należy:

- a) usługiwanie przy ołtarzu,

¹⁸ Szerzej instrukcję omawia Z. Janczewski, *Instrukcja Episkopatu Polski w sprawie udzielania posługi lektora i akolity świeckim mężczyznom z 2007 roku jako forma realizacji postanowień Kodeksu Prawa Kanonicznego 1983*, „Prawo Kanoniczne” 52 (2009) nr 1–2, s. 139–153.

¹⁹ Por. J. Dyduch, *Udział świeckich w kulcie liturgicznym w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 38 (1985), s. 17.

²⁰ Por. *Instrukcja w sprawie udzielania posługi lektora i akolity...*, dz. cyt., 9.

²¹ Por. tamże, 4.

- b) pomaganie kapłanowi i diakonowi podczas liturgii,
- c) przygotowanie ołtarza i naczyń liturgicznych,
- d) udzielanie komunii świętej i wystawianie Najświętszego Sakramentu do adoracji w roli szafarza nadzwyczajnego.

Gdy nie ma kapłana, lektor i akolita mogą prowadzić wigilię przy zmarłym, a przy pogrzebie stacje w domu zmarłego i na cmentarzu. Mogą oni także przygotowywać nabożeństwa oraz przewodniczyć niektórym z nich (np. różaniec, droga krzyżowa)²².

Od posługi lektora należy odróżnić praktykę błogosławienia chłopców do czytania słowa Bożego. Nie otrzymują oni posługi lektora, lecz błogosławieństwo do wykonywania funkcji czytania słowa Bożego podczas liturgii. Zaleca się, aby było ono udzielane przez prezbitera. Gdy jest udzielane przez biskupa, to według formuły, która wyraźnie zaznacza, że jest to tylko błogosławieństwo do funkcji, a nie udzielenie posługi²³. Przywołane błogosławieństwo jest w pełni zgodne z przepisami prawa, a praktykowanie czytania Pisma Świętego przez takie osoby godne aprobaty. Dopuszczeni do tego obrzędu młodzieńcy, zazwyczaj po odpowiednim przygotowaniu, nazywani są lektorami. Trzeba dodać, że jeśliby później wstąpili do seminarium duchownego, to są zobowiązani przyjąć posługę lektora²⁴.

Kandydaci do posługi lektora i akolity powinni charakteryzować się wzorowym życiem moralnym, apostołską gorliwością, bezinteresownością, zdrową pobożnością, intensywnym życiem sakramentalnym, umiłowaniem Pisma Świętego i Eucharystii. Winni cieszyć się dobrą opinią u wiernych w tej parafii, w której mają wypełniać powierzone im zadania. Powinni posiadać odpowiednie przymioty intelektualne, które by im umożliwiły zdobycie potrzebnego wykształcenia, a także cechy charakteru predysponujące do zgodnej współpracy²⁵. Ocena postawy religijno-moralnej

²² Por. tamże, 6.

²³ Por. tamże, 10.

²⁴ Por. J. Dyduch, *Posługa lektora i akolity w świetle obowiązujących przepisów kościelnych*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 40 (1987), s. 136.

²⁵ Por. Episkopat Polski, *Instrukcja w sprawie udzielania posługi lektora i akolity...*, dz. cyt., 11.

kandydata należy do jego proboszcza, który w razie potrzeby powinien zasięgnąć opinii rzetelnych i wiarygodnych parafian²⁶.

Osoby zamierzające przyjąć posługę lektora lub akolity są zobowiązane przejść stosowną formację. Szczegółowy program tej formacji ma opracować Komisja Episkopatu ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Program formacyjny ma uwzględnić ewentualne ukończone studia teologiczne, formację w ruchach kościelnych, spełnianie wieloletniej posługi w zespole służby liturgicznej. Kandydat do lektoratu lub akolitu winien przedstawić biskupowi diecezjalnemu własnoręcznie podpisaną prośbę, czyniąc to w porozumieniu z własnym proboszczem. Odrębną sprawę stanowi wynagrodzenie za spełnianą posługę. Norma *Kodeksu prawa kanonicznego* stwierdza, iż z racji spełnianej posługi nie przysługuje prawo do wynagrodzenia (kan. 230 § 1). Prawodawstwo polskie dopuszcza pewne wynagrodzenie ze strony parafii, szczególnie wówczas, gdy wypełnianie zadań jest związane z ponoszeniem kosztów²⁷.

Posoborowe prawodawstwo powszechne, realizując wskazania *Vaticanum II*, zezwoliło już w roku 1972 na udzielanie posług lektora i akolity na stałe mężczyznom świeckim. Ta zasada została potwierdzona w *Kodeksie prawa kanonicznego* z 1983 roku. Rodzi się więc pytanie, dlaczego ta możliwość została zrealizowana w Polsce z dużym opóźnieniem, bo ostatecznie dopiero w roku 2007. Wydaje się, że w okresie tym Konferencja Episkopatu Polski wiele uwagi musiała poświęcić trudnym sprawom społecznym, politycznym, kulturalnym i ekonomicznym. Natomiast stosunkowo duża liczba powołań kapłańskich, liczne zespoły liturgiczne, liczne zastępy młodzieży spełniającej funkcje lektora, schole kościelne, ożywiony ruch oazowy wystarczająco rekompensowały brak stałych lektorów i akolitów.

Świecki szafarz komunii świętej

Szczególnym wyrazem dowartościowania wiernych świeckich w prawodawstwie posoborowym jest powołanie ich do funkcji nadzwyczaj-

²⁶ Por. Z. Janczewski, *Instrukcja Episkopatu Polski w sprawie udzielania posługi lektora i akolity świeckim mężczyznom...*, art. cyt., s. 146.

²⁷ Por. Episkopat Polski, *Instrukcja w sprawie udzielania posługi lektora i akolity...*, dz. cyt., 12–13.

nych szafarzy komunii świętej. Postanawia *Kodeks prawa kanonicznego*: „Szafarzem nadzwyczajnym Komunii świętej jest akolita oraz wierny, wyznaczony zgodnie z kan. 230, § 3” (kan. 910 § 2). Idąc za wskazaniem motu proprio *Ministeria quaedam*, Konferencja Episkopatu Polski wprowadziła posługę lektoratu i akolitu jako stopień formacji do kapłaństwa, o czym już wspominaliśmy. W instrukcji na ten temat zaznaczono: „Z uwagi na charakter naszego duszpasterstwa, biskupi polscy nie zezwalają akolitom na wykonywanie powyższych uprawnień dotyczących Eucharystii”²⁸. Chodziło o udzielanie przez akolitów komunii świętej i wystawianie Najświętszego Sakramentu do adoracji.

Przywołane postanowienie (zakaz) zostało anulowane przez Konferencję Episkopatu Polski w zmodyfikowanej instrukcji z 4 V 1982. Tym razem postanowiono: „Z uwagi na rosnące potrzeby duchowe wiernych, biskupi uchylają klauzulę wprowadzoną przez 134 Konferencję Plenarną i pozwalają akolitom na wykonywanie uprawnień przysługujących im w dziedzinie Eucharystii w określonych niżej przypadkach”²⁹. Akolita może udzielać komunii świętej:

a) podczas mszy świętej – jeśli z powodu wielkiej liczby przystępujących do komunii świętej jej rozdzielanie przez samego celebransą przedłużyłoby znacznie mszę świętą, chyba że może temu zapobiec pomoc innego kapłana lub diakona; jeśli rozdzielanie komunii świętej sprawia celebransowi trudności z powodu wieku lub choroby i nie ma innego kapłana, który by go zastąpił;

b) poza mszą świętą wiernym obecnym w kościele, a także chorym i starszym odpowiednio przygotowanym, pozostającym w domu, w szpitalu czy innym podobnym zakładzie, jeśli kapłanom, na których spoczywa ten obowiązek, trudno go spełnić z powodu innych zajęć duszpasterskich lub choroby, albo podeszłego wieku, a nie mogą ich w tym wyręczyć diakoni.

Akolita może także dokonać wystawienia Najświętszego Sakramentu do adoracji wiernych, a następnie repozycji, bez prawa do udzielania błogosławieństwa, jeśli nie ma kapłana lub diakona albo jeśli kapłanowi byłoby trudno spełnić tę posługę z racji choroby, podeszłego wieku lub innej funkcji duszpasterskiej.

²⁸ Episkopat Polski, *Instrukcja w sprawie posług...*, 23 I 1973, dz. cyt., 15.

²⁹ Episkopat Polski, *Zmodyfikowana instrukcja w sprawie posług...*, dz. cyt., 16.

Właściwy duszpasterz miejsca świętego, a więc proboszcz czy rektor kościoła osądza, czy w danej sytuacji są spełnione warunki, aby akolita podjął funkcję szafarza nadzwyczajnego odnośnie do Eucharystii³⁰. Stosownie do *Instrukcji w sprawie udzielania posług lektora i akolity świeckim mężczyznom* może akolita ustanowiony na stałe w podobnych okolicznościach udzielać komunii świętej i wystawiać Najświętszy Sakrament do adoracji. Uprawnienia te może zawiesić biskup diecezjalny³¹.

Funkcję nadzwyczajnego szafarza komunii świętej mogą spełniać także wierni świeccy powołani przez kompetentną władzę kościelną. Zezwala na to *Kodeks prawa kanonicznego*: „Tam, gdzie doradza konieczność Kościoła, z braku szafarzy, także świeccy, chociażby nie byli lektorami lub akolitami, mogą wykonywać pewne obowiązki w ich zastępstwie, mianowicie: posługę słowa, przewodniczyć modlitwom liturgicznym, udzielać chrztu a także rozdzielać Komunię Świętą, zgodnie z przepisami prawa” (kan. 230 § 3). Sprawę powołania świeckich szafarzy komunii świętej w Kościele polskim podjęła Konferencja Episkopatu Polski 2 V 1990³². Biskupi diecezjalni mogą powoływać świeckich mężczyzn do funkcji nadzwyczajnych szafarzy komunii świętej w wieku od 35–65 lat. Braci zakonnych można powoływać od skończonych lat 30. Kandydat powinien posiadać przynajmniej wykształcenie średnie, znać podstawowe prawdy teologiczne, w szczególności odnoszące się do Kościoła i Eucharystii. Biskup może zażądać od kandydata udziału w kursie teologicznym lub egzaminu z wiedzy religijnej³³.

Kandydaci winni prezentować odpowiedni poziom życia moralnego, odznaczać się pobożnością i uznaniem wśród duchowieństwa i wiernych. Kandydata poleca biskupowi proboszcz i dwóch kapłanów. Otrzymuje on upoważnienie do rozdawania komunii świętej zarówno w kościele, jak i do zanoszenia Najświętszego Sakramentu osobom chorym i starym do ich mieszkań za wiedzą proboszcza. Posługa nadzwyczajnego

³⁰ Por. tamże, 17, 18, 19.

³¹ Por. Episkopat Polski, *Instrukcja w sprawie udzielania posługi lektora i akolity...*, dz. cyt., 6 i 17.

³² *Postanowienie Konferencji Episkopatu Polski odnośnie do nadzwyczajnego szafarza Komunii Świętej*, [w:] *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1968–1998*, Lublin 1999, s. 64–65.

³³ Por. tamże, s. 64.

szafarza jest bezinteresowna. Wynagrodzenie może dotyczyć kosztów przejazdu lub rekompensaty za uszczerbek w dochodach w pracy zawodowej spowodowanej spełnianiem posługi. Szafarz nadzwyczajny, spełniając posługę, winien być ubrany w albę i przepasany cingulum³⁴.

W przywołanym dokumencie niezrozumiałe jest ograniczenie wiekowe 35–65 lat życia. Często mężczyźni przechodzą na emeryturę w wieku 65 lat. Taki emeryt, nieraz bardzo sprawny, byłby odpowiednim kandydatem do tej funkcji. Wydaje się, że również wykluczenie kobiet z tej funkcji jest nieuzasadnione, gdyż zezwala na to prawodawstwo powszechne³⁵. W konsekwencji postanowienia Konferencji Episkopatu Polski nie mogą być do funkcji nadzwyczajnego szafarza dopuszczone zakonnice.

Przed powołaniem do funkcji nadzwyczajnego szafarza kandydat powinien odprawić trzydniowe rekolekcje, jak również przed każdym kolejnym przedłużeniem upoważnienia³⁶. Komisja Episkopatu do spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego przygotowała *Instrukcję w sprawie formacji i sposobu wykonywania posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej*, która została zatwierdzona przez Konferencję Plenarną 22 VI 1991³⁷.

Zakończenie

Skutkiem dowartościowania świeckich przez *Vaticanum II* było dopuszczenie ich do różnorodnych posług liturgicznych przez posoborowe prawodawstwo powszechne. Zostało ono odwzorowane w prawodawstwie polskim z pewnym opóźnieniem i zmianami. Mężczyźni świeccy zostali dopuszczeni na stałe do sprawowania posług lektora i akolity. Konferencja Episkopatu, zgodnie ze swymi uprawnieniami, ustaliła zadania oraz warunki przyjęcia i sprawowania tych posług. Ustaliła także wymagania dla świeckich pragnących zostać nadzwyczajnymi szafarzami komunii świętej. Dotyczy to tylko mężczyzn. Sprawa speł-

³⁴ Por. tamże, s. 64–65.

³⁵ Por. Kongregacja ds. Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja *Immensae caritatis* [29 I 1973], 1, „Acta Apostolicae Sedis” 65 (1973), s. 265–267.

³⁶ Por. *Postanowienie Konferencji Episkopatu Polski odnośnie do nadzwyczajnego szafarza Komunii Świętej*, dz. cyt., s. 64.

³⁷ *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1968–1998*, dz. cyt., s. 65–72.

niania omawianych posług liturgicznych przez kobiety jest w Kościele w Polsce nadal otwarta.

Kraków

KS. JAN DYDUCH

Słowa kluczowe

Posługa, lektor, akolyta, komunija święta, prawodawstwo, Sobór Watykański II, Konferencja Episkopatu Polski

Summary

Ministry of the laity in the Polish post-Vatican II liturgical legislation

The Second Vatican Council raised the status of the lay Christian faithful by organizing their participation in the common priesthood of the faithful. Taking these indications, the conciliar legislation and decrees of the Bishops' Conference of Poland admitted the laity to liturgical ministries: lay people can be admitted on a stable basis to the ministries of lector, acolyte and extraordinary ministry of Holy Communion. Performing cited ministries in decrees of the Bishops' Conference of Poland is granted only to men.

Keywords

Ministry, lector, acolyte, Holy Communion, decree, Second Vatican Council, Bishops' Conference of Poland